

V. D. SKARŽINSKAJA Zagovor protiv budúšého. Moskva 1982, 224 s.

Pod týmto názvom vydavateľstvo „Mladá garda“ v Moskve vydalo r. 1982 knihu V. D. Skaržinskej, ktorá je venovaná aktuálnym otázkam súčasného ideového zápasu vo svete. V. D. Skaržinskaja nie je pre nás autorom novým a neznámym. Je veľkou priateľkou československého ľudu a ČSSR dôverne pozná. Jej významná monografická práca *Obyčajný revizionizmus* obsahuje všestrannú a hlbokú kritiku hlavných prejavov revizionizmu u nás v období krízového vývoja a predstavuje významnú pomoc v boji proti tomuto nebezpečnému protivníkov. [1]

Hlavný obsah novej knihy V. D. Skaržinskej tvorí analýza snáh súčasného revizionizmu v boji o vedomie mladej generácie, jeho pokusov o odpútanie mládeže od revolučného hnutia, od boja za ušľachtilé ideály mieru, pokroku a komunizmu.

Autorka už v úvode správne zdôrazňuje, že v podmienkach stále sa zostrojúceho a nekompromisného boja dvoch svetových sústav úloha získať mladú generáciu na svoju stranu tvorí mimoriadne dôležitú úlohu a funkciu všetkých súčasných politických hnutí. Veď od toho, za kým pôjde mládež, na akú cestu vykročí, aký systém hodnotí príjme, v mnohom závisí budúcnosť sveta a jeho ďalší vývoj. Vychádzajúc z tejto skutočnosti súčasný imperializmus rozvinul mimoriadnu ideologickú ofenzívu, ktorej cieľom je vstúpiť mladej generácii svoj systém myslenia, presvedčiť ju o nevyhnutnosti zachovania kapitalizmu, ponechať mládež v zajatí starých predstáv, pod svojím ideovým a politickým vplyvom. Buržoázia a jej platení služobníci sú si dobre vedomí, že svoju moc nad mladou generáciou

si zachovajú dovtedy, kým budú ovládať jej vedomie, jej rozum a srdce. V. Skaržinskaja na základe konkrétnych faktov analyzuje postavenie mládeže v kapitalistických krajinách a nebývalý ideovo-politický tlak anti-komunizmu na vedomie mladých ľudí. Antikomunistické sily v poslednom období premenili ideologický boj na psychologickú vojnu, ktorá vytvára priaznivejšie podmienky pre manipuláciu s vedomím ľudí a systém dezinformácie. Autorka uvádza, že v roku 1980 americká informačná služba zamestnávala okolo 155 tisíc ľudí (v r. 1953 mala 12 tisíc platených propagandistov) a výdavky na jej činnosť tvorili 13 miliárd dolárov. Americká informačná služba má 200 filiálok vo viac ako 100 krajinách sveta a patrí jej 80 % všetkých novín a časopisov kapitalistického sveta (s. 31). V jej službách sú rozhlasové stanice *Hlas Ameriky* (vysielá 789 hodín týždenne v 36 jazykoch), *Slobodná Európa* a *Sloboda* (980 hodín týždenne), *Deutsche Welle*, *Hlas Izraela* a pod. Činnosť týchto ustanovizní je namierená na propagandu kapitalistického spôsobu života a očierňovanie socializmu a revolučných hnutí. Imperialistická buržoázia okrem toho vytvorila aj osobitný systém, ktorý sa špeciálne orientuje na „spracovanie“ mládeže. Pri prezidentovi USA pôsobí osobitná komisia pre otázky mládeže a Osobitný poradca prezidenta pre veci mládeže, Medziministerský výbor pre veci detí a mládeže. Obdobé orgány sú pri vládach v Anglicku, Francúzsku, Nemeckej spolkovej republike a pod. Ich hlavným poslaním, ako zdôrazňuje V. Skaržinskaja, je dezorientácia mládeže. Osobitnú úlohu v „ohlupovaní“ mladých ľudí zohráva televízia.

Prostredníctvom systému štátnych i neštátnych inštitúcií kapitál denne vstúpuje mládeži ideály spotrebnej spoločnosti a buržoázny systém hodnôt.

V tomto veľkom ideovo-politickom ťažení starého sveta osobitne negatívnu úlohu zohráva súčasný revizionizmus a jeho najbližší pomocníci — oportunisti, sionizmus a nacionalizmus. V. Skaržinskaja podáva hlboko zdôvodnenú vysokokvalifikovanú kritiku súčasného revizionizmu, jeho premien, typických čŕt, zdrojov. Poukazuje na úzku spätosť súčasného revizionizmu s „marxológiou“, na jeho spojenie s tzv. Frankfurtskou školou (M. Horkheimer, T. W. Adorno, H. Marcuse a iní); na splyvanie praviceového revizionizmu s „ľavicovým“, na ich sociálnu úlohu a funkciu. V. Skaržinskaja neprijíma dost rozšírený názor, podľa ktorého je vraj ťažko odlíšiť skutočný tvorivý rozvoj marxizmu-leninizmu od revizionistického pláštika „tvorivosti“. Za rozhodujúceho činiteľa tu považuje triedny prístup, ktorý u marxistu je samozrejмый a ktorý revizionizmus vždy zastiera. Triedny prístup je tým kompasom, ktorý nám pomáha správne sa orientovať v zložitej spleti udalostí, v hodnotení triednej a gnozeologickej podstaty ideologických odrazov, odlíšiť, kde ide o výmenu názorov a kde o boj ideí. (s. 59) Metodologickým základom môžu slúžiť slová V. I. Lenina: „Keď nie je hneď jasné, aké politické alebo sociálne skupiny, sily a veličiny obhajujú určité návrhy, opatrenia, atď., treba sa vždy spýtať: „Kto má z toho osoh? ... Nie, v politike nie je také dôležité, *kto* obhajuje bezprostredne určité názory. Dôležité je to, *кто má оsoh* z týchto názorov, návrhov a opatrení.“ (2, s. 39)

Značnú pozornosť V. Skaržinskaja venuje v práci kritike sionizmu a jeho spojeniu so súčasným revizioniz-

mom. V súvislosti s tým charakterizuje aj úlohu sionizmu a jeho hlavných predstaviteľov v československých udalostiach v rokoch 1968—1969. Súčasný sionizmus vymedzuje ako „ideológiu, politiku a prax židovskej veľkiburžoázie, ktoré sa vyznačujú mimoriadne agresívnym šovinizmom, antikomunizmom a antisovietizmom“. (s. 74) Ako poukazuje autorka, sionizmus prejavuje osobitnú aktivitu v boji o vedomie mládeže, pritom zďaleka nielen židovskej.

Súčasný monopolistický kapitalizmus splodil duchovnú krízu mladého pokolenia, veľkú devalváciu sociálnych a mravných ideálov. Jeho zásluhou gigantické rozmery nadobúda medzi mládežou narkománia, pornografia, kult násilia, pesimizmus a pod. Mládeži sa osobitne vnucuje spotrebiteľský vzťah k životu a iné štandardy, ktoré majú odpútať jej záujem od politického života. Takéto chovanie mládeže sa vysvetľuje ako „konflikt pokolení“, ako otázka vzťahu „otcov a detí“. Triedny prístup k mládeži sa nahrádza vekovou odlišnosťou a pod. K zatemňovaniu tohto vzťahu prispieva svojim dielom aj súčasný revizionizmus. Vylúčenie mládeže z aktívneho spoločenského života zdôvodňuje rôznymi teoretickými koncepciami „dezideologizácie“, „konca ideológie“, „industriálnej spoločnosti“ a pod. Súčasný revizionizmus plne v duchu týchto buržoáznych koncepcií napadá vedecký charakter socialistickej ideológie a namiesto nej ponúka mládeži „čistú“, „nestrannú“ vedu. Tieto tendencie na širokej základni rozvíjali aj viacerí československí revizionisti, najmä K. Kosík. Základný zmysel týchto koncepcií spočíval v tom, aby vo vedomí mladšej generácie sa spochybnil vedecký charakter a revolučne pretvárajúca sila marxisticko-leninskej ideológie.

Ťažisko práce V. Skaržinskej spo-

číva v analýze a kritike útokov súčasného revizionizmu na základné princípy marxisticko-leninskej filozofie. Otvorenou tribúnou a centrom najintenzívnejších útokov súčasného revizionizmu na marxisticko-leninskú filozofiu sa stal juhoslovanský časopis *Praxis*, ktorého členmi medzinárodnej redakčnej rady boli A. Lefebvre, K. Kosík, J. Strinka, L. Kołakowski, Z. Bauman, E. Bloch, L. Goldmann, J. Habermas, E. Fromm, H. Marcuse a ďalší. Revizionistickú líniu tohto časopisu otvorene a aktívne podporoval R. Garaudy a E. Fischer. Autorka na základe vedeckej argumentácie vyvracia predovšetkým pokusy súčasných revizionistov o spochybnenie základnej otázky filozofie, ktorí nahradzovali túto otázku pseudomaterialistickou koncepciou „filozofie praxe“. Podľa tejto koncepcie hlavnou otázkou filozofie nie je vzťah vedomia a bytia, ale otázka vzťahu človeka k bytiu. Marxisticko-leninskú kategóriu hmoty zamieňajú kategóriou „praxe“, mimo ktorej podľa nich neexistuje už žiadna objektívna realita. Marxisticko-leninskú filozofiu ako dôsledne materialistické učenie tým fakticky zbavujú pojmu hmota. „Filozofiu praxe“ právom V. Skaržinskaja hodnotí ako revíziu leninizmu, lebo napaďá leninské chápanie základnej filozofickej otázky a jeho teóriu odrazu [s. 111].

Subjektívno-idealistické chápanie sveta a základnej filozofickej otázky nevyhnutne privedlo súčasných revizionistov k popieraní historického materializmu, materialistického chápania dejín. Popierajú rozhodujúcu úlohu ekonomických vzťahov a na základe toho hrubo deformujú marxisticko-leninské chápanie tried a triedneho boja. Takýmto prístupom vyvolávajú vo vedomí ľudí pochybnosti o objektívnom charaktere zákonov spoločenského vývoja, o ne-

vyhnutnosti zániku kapitalizmu a víťazstva komunizmu a pod.

Súčasní revizionisti útočia nielen na „materializmus“, ale rovnako aj na „dialektiku“ a marxisticko-leninskú filozofiu „rozdeľujú“. Je len samozrejmé, že revizionizmus ako prejav a výraz maloburžoáznych záujmov nemôže prijať dialektikomaterialistickú koncepciu vývoja sveta a spoločnosti a nahrádza ju rôznymi odvarmi buržoáznej filozofie. To platí o oboch hlavných smeroch súčasného revizionizmu — ako antropologicko-humanistického, tak i sciencisticko-pozitivistického. Oba smery pod rôznymi pláštikmi fakticky popierajú marxistickú dialektiku ako vedu o vývine materiálneho a duchovného sveta. Falfifikujú marxisticko-leninskú koncepciu vývoja a popierajú jej všeobecný charakter. Marxistickú dialektiku nahrádzajú tzv. negatívnou dialektikou, na ktorej rozpracovaní sa osobitne zaslúžila tzv. Frankfurtská škola a štrukturalizmus.

Veľkú pozornosť autorka venuje revizionistickej „kritike“ reálneho socializmu. Táto kritika reálneho socializmu má totálny charakter a objektívne slúži najreakčnejším silám svetového imperializmu, ktorý ústami prezidenta USA Reagana vyhlásil „križiacke ťaženie“ proti komunizmu ako nositeľovi všetkého zla na svete.

Jeden zo smerov kritiky reálneho socializmu vychádza z „nesúladu“ teoretických koncepcií, teoretického socialistického ideálu a socializmu, tak ako sa realizoval v praxi v ZSSR a ďalších socialistických krajinách. „Nesúlad teoretickej schémy a historickej reality“ bol obľúbenou metódou aj našich „vylepšovateľov socializmu“ v krízových rokoch. Napr. M. Dzvoník vtedy vehementne dokazoval, že „socializmus realizovaný v Sovietskom zväze má s Marxovým socializmom spoločnú iba frazeológiu a niektoré

všeobecné princípy“. (Kultúrny život, 23, 1968, č. 29). V. Skaržinskaja ukazuje nevedecký charakter tejto kritiky, lebo úplne postráda konkrétno-historický prístup a usvedčuje autorov tejto kritiky ako skutočných nepriateľov socializmu a obhajcov kapitalistickej spoločnosti. Správne zdôrazňuje, že ich snahy „zachrániť“ socializmus ako ideu, obetujúc socializmus ako realitu, slúžia reakčným antikomunistickým silám. Pritom autorka správne zdôrazňuje, že súčasný socializmus je ešte mladý, v mnohých smeroch neukončený, a preto súčasnú jeho podobu nemožno pokladať za vrchol dokonalosti a porovnávať ho s myšlienkovým ideálom, ktorý vznikol v iných historických podmienkach. V. Skaržinskaja vytýka „zástancom“ socializmu ako idey, že úplne ignorujú úlohu a vplyv kapitalizmu v určovaní súčasných foriem socializmu. Kapitalizmus má značný vplyv na tempá vývoja komunistickej formácie a formy prejavov jej zákonitosti, nanucuje socializmu také formy činnosti, ktoré nie sú imanentné jeho podstate. Revizionistická koncepcia nesúladu je prejavom „nebývalej mystifikácie“, keď určité javy, vynútené kapitalizmom, sa vyhlasujú za čisto socialistické a ako také sú z pozícií socializmu podrobované všestrannej kritike. (s. 180—181)

Stúpenci antropologicko-existencialistického smeru „kritizujú“ socializmus z pseudohumanistických pozícií, dokazujú, že socializmus „stra-

til“ človeka a v dôsledku toho nemá právo na vlastnú existenciu.

Scientisticko-pozitivistický smer absolutizuje stav výrobných síl, vedeckotechnickú revolúciu a úplne ignoruje triedne a sociálno-politické hľadiská. Pri takomto prístupe sa úplne stráca rozdiel medzi kapitalizmom a socializmom a hlavný rozpor súčasného sveta sa posúva do oblasti technicko-vedeckých alternatív. (s. 192)

Na základe všestrannej a hlbkej kritickéj analýzy súčasného revizionizmu a jeho hlavných prejavov autorka dospieva k záveru, že vývoj súčasného revizionizmu charakterizuje *antimaterialistická tendencia a popieranie materialistickej dialektiky*. Súčasní revizionisti kráčajú spolu s buržoáznymi ideológmi nielen v protimarxistickom, ale i v antikomunistickom smere. (s. 221) Tomu učia aj mládež a svojich stúpencov. Preto boj za získanie mladej generácie pre ideály pokroku, mieru a socializmu vyžaduje sústavný a principiálny zápas za čistotu marxisticko-leninskej teórie, ktorá správne odráža podstatné záujmy robotníckej triedy a širokých mas pracujúcich, zákonitostí spoločenského vývoja a je nesmierne účinným nástrojom v boji za premenu sveta na komunistických princípoch.

Recenzovaná práca V. Skaržinskej sa vyznačuje vysokou principiálnosťou, straníckosťou, revolučným optimizmom a poskytuje nám názorný príklad toho, ako treba pristupovať k riešeniu aktuálnych úloh našej epochy.

Ivan Bajcura

PRÍSPEVOK K SKÚMANIU KOMENSKÉHO FILOZOFIE

G. N. DŽIBLADZE *Filosofija Komenskogo*. Moskva Pedagogika 1982, 167 s.

J. A. Komenského možno právom zaradiť k tým osobnostiam, ktoré pod-

statne prispeli do pokladnice svetovej kultúry. Jeho diela zohrali význam-